

Naslov članka/Article:

Naravni materiali za likovno ustvarjanje in kot navdih domišljiji

Natural Materials for Inspiring Art and Imagination

Avtor/Author:

Barbara Oder

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk, št. 2-3/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Slika 1: Predstavitve svojega izdelka v galeriji na prostem

Barbara Oder,
Osnovna šola Kajetana
Koviča Poljčane

Naravni materiali za likovno ustvarjanje in kot navdih domišljiji

Natural Materials for Inspiring Art and Imagination

IZVLEČEK: V članku sta predstavljeni dve dejavnosti izvedbe pouka na prostem, ki se povezujeta s poukom v razredu. Narava nam ponuja nešteto možnosti za ustvarjanje. V prvem delu učenci raziskujejo bližnji gozd. V njem najdejo različne materiale, ki jih uporabijo za likovno ustvarjanje, ob tem pa razvijajo odnos do narave in skrb zanjo. Po ustvarjanju v naravi učenci materialov ne odnašajo, ampak jih pustijo tam, kjer so jih našli. Svoje umetniše »prenesejo« v učilnico in jih

poustvarijo z risanjem. V drugem delu pa je narava prostor in navdih za literarno ustvarjanje, ki ga prav tako povežemo z delom v učilnici. Učenci po sistematičnem opazovanju ustvarijo in napišejo pesem. V obeh primerih so vsebine medpredmetno zasnovane in povezane. Pouk na prostem pa poleg medpredmetne povezanosti povečuje motivacijo, krepi medsebojne odnose, poveča skrb in odgovornost za okolje in posledično izboljša učne dosežke.

Ključne besede: pouk na prostem, naravni materiali, ustvarjanje, opazovanje, sodelovanje

Abstract: This article describes two outdoor activities that relate to classroom lessons. Nature provides endless opportunities for creative expression. During the first activity, pupils explore a nearby forest area. They collect various materials to create art while developing a relationship with and caring for nature. After the activity, they do not take the materials away; instead, they leave them where they were found. They „transfer“ their art into the classroom and recreate it through drawing. The second section discusses nature as a place and a source of inspiration for literary creativity, which also pertains to classroom work. Following systematic observation, pupils compose and write a poem. In both cases, the content is cross-curricular and linked. In addition to cross-curricular integration, outdoor education boosts motivation, strengthens relationships, fosters environmental stewardship, and thus improves learning outcomes.

Keywords: outdoor education, natural materials, creation, observation, participation

Opis dejavnosti in izhodišča

Narava nam ponuja nešteto možnosti za ustvarjanje. Učenci raziskujejo različne materiale in se z njimi likovno izražajo. Delčke fotografij s pomočjo naravnega materiala sestavijo v neko domišljjsko celoto. Svojo umetnino po spominu narišejo in predstavijo sošolcem na razredni likovni razstavi.

Ker je narava lahko navdih tudi na področju književnosti, se kasneje preizkusijo še v zaznavanju narave z vsemi čutili in ustvarjanju pesmi.

Nameni učenja

Učne cilje skupaj preoblikujemo v namene učenja. Zapišemo jih v jeziku, ki ga učenci razumejo, in tako spodbujamo samouravnavanje učenja.

Znal bom:

- uporabiti naravne materiale za ustvarjanje likovnega izdelka ob delčku fotografije,
- sodelovati s sošolci,
- skrbeti za naravo in se varno igrati,
- opazovati naravo z vsemi čutili in ustvariti pesem.

Cilji učnega načrta

Likovna umetnost

Učenec:

- **vzpostavi** stik z naravo,
- **oblikuje** pozitivne vedenjske vzorce (strpnost, prijateljski odnos v skupini ali paru, upoštevanje dogovorov, vztrajnost, odgovoren odnos do okolja),
- v naravnem okolju likovno **upodobi** likovne pojme, zmore prepoznati in uporabiti likovne motive in razporejati oblike in ploskve,
- **preizkuša** različne risarske materiale,
- **razvija** občutek za razporejanje oblik,
- **ustvari** likovno delo iz materialov naravnega izvora, vzetih neposredno iz okolja, kjer je delo nastalo in kamor je umeščeno.

Slovenščina

Učenec:

- **izraža in primerja** svoje doživljanje, čustva, predstave in misli, ki se mu zbujajo pri poslušanju/branju,
- **prepozna** kitico kot zgradbeno in pomensko enoto,
- **izraža** svoje razumevanje pesmi in ga primerja z razumevanjem sošolcev,
- **zaznava** likovno oblikovanost pesmi/besedila,
- **razvija** asociativne zmožnosti: išče tematsko (osrednjo) besedo, v pesmi ter **niza** svoje asociacije,
- **zaznava** rabo čustveno obarvanih besed,
- **ustvarja** svojo pesem,
- **razmišlja** o opazovanem objektu.

V ospredju so bili cilji likovne umetnosti in slovenščine, ki pa so se prepletali še s cilji nekaterih drugih predmetov (šport, spoznavanje okolja).

Prostor izvajanja

Gozd, šolsko igrišče, učilnica.

Pripomočki

Naravni materiali, pisalo, podlaga, list za ustvarjanje, delčki fotografij, učni listi.

Navodila za učence

Dan pred odhodom v gozd učencem na kratko predstavimo načrt za pouk na prostem. Pogovorimo se o primernih oblačilih, obutvi in zaščiti pred klopi in soncem.

Ker gozd ni v neposredni bližini šole, še obnovimo pravila varnosti v prometu ter pravila varne hoje in prečkanja ceste.

1. Gozdni bonton

Preden pričnemo z delom, učenci ponovijo gozdni bonton. Sličice z zapisi, ki ponazarjajo gozdni bonton, so učenci oblikovali že prejšnje šolsko leto, na enem izmed prvih sprehodov v gozd. Naključno izbrani učenec izvleče sličico in pove pravilo gozdnega bontona, ki ga sličica ponazarja.

Naš gozdni bonton

- Govorimo tako, da ne plašimo živali.
- Rastline in gobe pustimo rasti.
- Živali samo opazujemo.
- Dobro poslušamo navodila za delo.
- Se dogovorimo, kaj bomo delali.
- Pazimo na izdelke sošolcev.

2. Ustvarjanje

Učenci se najprej dogovorijo, kdo bo s kom delal ali pa se odločijo za samostojno delo. Nato izberejo eno ali več ponujenih izrezkov fotografij, ki predstavljajo izhodišče za ustvarjanje. Navodilo, ki sledi, je: Poišči prostor, kjer boš ustvarjal. Izbrano fotografijo/fotografije skušaj čim bolj domiselno vključiti v svoj izdelek, tako da ga narediš, dopolniš, preoblikuješ z izbranimi naravnimi materiali, ki jih najdeš v gozdu in ob njem.

Najprej poiščejo ustrezen prostor v gozdu ali ob robu gozda, ki jim bo služil kot podlaga za ustvarjanje. Pri nabiranju materialov so pozorni, da ne uničijo izdelkov drugih otrok. Upoštevati morajo tudi pravilo, da se lahko gibljejo tako daleč, da jih učiteljica vidi.

Zelo pomembno je, da imajo dovolj časa, da lahko ustvarijo svoje likovne izdelke.

3. Predstavitve izdelkov v galeriji na prostem

Po končanem delu učenci drug drugemu predstavijo svoje izdelke iz naravnih materialov. Povedo, kaj predstavlja njihov izdelek, katere materiale so uporabili in kako so ga izdelali. Utemeljijo, zakaj so izbrali določene materiale (npr. Kamni imajo ostre robove kot so ostre ježeve bodice. Hrastov list ima valovite robove kot da valovi morje. Mah je mehek, predstavlja živalsko dlako. Veje predstavljajo stebre, ki držijo most.)

4. Fotografiranje izdelka z navideznim fotoaparatom

Pred vrnitvijo v šolo učenci svoje izdelke fotografirajo z navideznim fotoaparatom. To naredijo tako, da s palcem in kazalcem obeh rok oblikujejo »fotoaparat« in z njim »fotografirajo«. Izdelek si skušajo čim bolj zapomniti, da ga lahko kasneje v razredu čim bolj natančno narišejo. Smiselno je, da izdelke fotografirajo še s tablico ali telefonom; to lahko naredi tudi učitelj, kar jim je lahko v pomoč pri nadaljnjem delu, še posebej takrat, ko z delom ne nadaljujejo isti dan. Po končanem delu naravne materiale, ki so jih uporabili, vrnejo nazaj, od koder so jih prinesli.

5. Poustvarjanje izdelkov v razredu

Učenci izberejo ustrezno podlago in kar so »fotografirali« z navideznim fotoaparatom narišejo.

Pokažem jim sliko španskega slikarja Pabla Picassa in jim povem, da jo je poimenoval Guernica. Nato jih spomnim na obisk galerije, kjer so iskali in brali, kdo je avtor umetnij ter kdo jih je ustvaril. Ugotovijo, da poznajo avtorje, niso pa še izbrali imen za svoje umetnije. Zato po zgledu navedenih primerov še sami poiščejo poimenovanja zanje. Otroci so za poimenovanje

Slika 2: Izrezki za ustvarjanje

Slika 3: Izdelki otrok na prostem

Slika 4: Prikaz poustvaritve izdelkov s slike 3

svojih umetnij uporabili zelo različna imena. Nekateri so jih poimenovali z že znanimi izrazi, drugi pa so si izmislili čisto svoja poimenovanja. (npr. Ladja pod mostom, Lučka, Bears, Super vesoljski boj, Pošast, Mlahal.)

6. Razredna galerija

Najprej skupaj pogledamo nastale izdelke in se o njih pogovorimo. Pogovor vodi učiteljica, ki skupaj z učenci ugotavlja, kako dobro so si zapomnili svoje izdelke in kako uspešni so bili pri risanju nastalih likovnih izdelkov.

Nato učenci svoje izdelke pritrdijo na izbrano mesto v razredu. Postavijo se v vlogo kustosa in po razredni galeriji popeljejo sošolce ter jim predstavijo svoje izdelke. Ker smo bili pred tem v galeriji in smo se o tem veliko pogovarjali, so poznali vlogo kustosa.

7. Oblikovanje kriterijev

Po opravljenem delu smo skupaj oblikovali kriterije uspešnosti. Učenci so jih oblikovali najprej v skupinah, nato so nastale kriterije predstavili sošolcem. S pomočjo kriterijev, ki so nastali v skupinah, smo oblikovali razredne kriterije.

Uspešen bom, ko:

- uporabim svojo domišljijo,
- uporabim različne naravne materiale,
- sestavim zanimiv izdelek,
- natančno opazujem,
- si zapomnim, kaj sem naredil,
- izberem ustrezno podlago,
- čim bolj podobno narišem.

Vprašanja za učence

Še nekaj vprašanj, s katerimi smo učence usmerjali v to, da razmišljajo ne le o delu, ampak tudi o svojem počutju med ustvarjanjem. S pomočjo vprašanj učence spodbudimo, da razmišljajo, raziskujejo, iščejo različne poti in odgovore.

- Kaj občutiš, ko ustvarjaš v naravi?
- Kako bi lahko čim bolj domiselno vključil sliko v svojo umetnino?
- Kaj potrebuješ za delo?
- Katere materiale imaš na voljo?
- Kako se boš tega lotil?

Možnost nadgradnje

Narava ni le navdih za likovno ustvarjanje, lahko je tudi navdih za ustvarjanje poezije. Zato smo se odločili, da preverimo, ali to drži.

Šolsko igrišče

1. Uvodna aktivnost – čutno zaznavanje narave

Z učenci smo se odpravili na šolsko igrišče, kjer se je začelo načrtno zaznavanje. Vsak je dobil učni list, na katerega je napisal nekaj stvari, ki jih je videl, slišal, vonjal ali jih potipal. Zápise so predstavili drug drugemu.

2. Pisanje pesmi o drevesu

Po uvodni dejavnosti so si učenci izbrali drevo na šolskem igrišču. Najprej so ga opazovali z vsemi čutili, nato pa s pomočjo tega, kar so zaznali, napisali pesem. Za izhodišče so dobili učni list, na katerem so bile napisane prve besede vsake kitice: deblo, korenine, veje, listi.

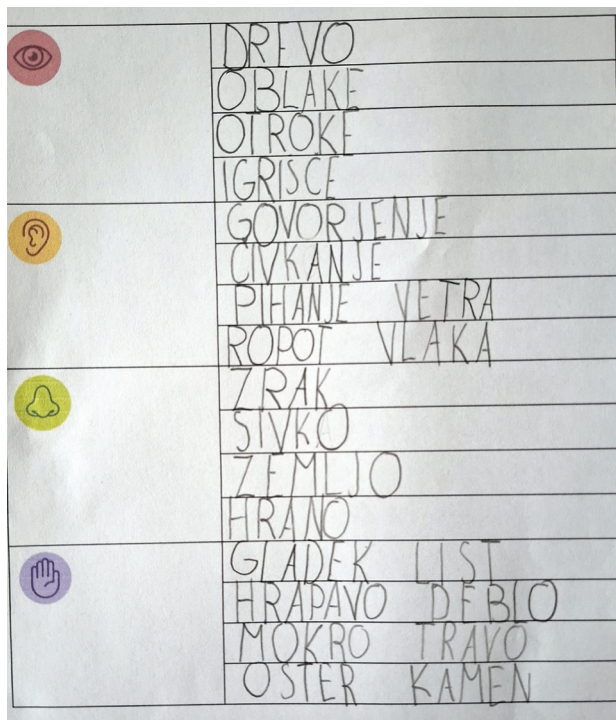
Lahko pa so se odločili za pisanje akrostiha – drevo. Ta način pisanja pesmi so učenci že poznali in smo ga samo obnovili. Z njim so se seznanili na enem izmed kulturnih dni, ko so pisali pesmi o Mačku Muriju. Besedo drevo so napisali navpično, nato so iz prvih črk sestavili nove besede, verze.

3. Branje pesmi

Po končanem ustvarjanju so pesmi najprej brali v parih. Če so želeli, so jih lahko še dopolnili ali popravili. Sledilo je branje pesmi svojemu izbranemu drevesu. To je drevo, ki so si ga otroci izbrali že na začetku šolskega leta, to drevo je njihov prijatelj. Otroci ga obiščejo, skrbijo zanj, se mu potožijo, zaupajo, sprostijo ...Tokrat so mu napisali pesem.

Možnost za nadgradnjo dejavnosti

Možnost nadgradnje pa vidim še v povezavi med obema ustvarjanjema in izdelavi knjige s pomočjo programa Book Creator. Učenci so se s tem programom že srečali v eni izmed prejšnjih dejavnosti in ga ob vodenju učiteljice uporabljali.

Sliki 5 in 6: Zaznavam z vsemi čutili in napišem, kar slišim, vidim, vonjam, tipam

DREVO

Deblo:

hrapavo,
debelo,
visoko,
poraščeno.

Veje:

rogovilaste,
olistane,
tanke,
rjave.

Korenine:

močne,
debele,
gladke,
zapletene.

Listi:

hrapavi,
suhi,
barvni,
umazani.

Drevo je zeleno, rjavo, rumeno.

Rogovilaste veje niso kot meje.

Ena in ena, banana rumena.

Veter, meter pet in šest.

Olive smrdljive niso kot slive.

Deblo, drevesa, cipresa.

Rjavo, debelo je pravo.

Ela ni vedno vesela.

Veje vesele imajo

Oranžne liste debele.

Slika 8: Branje pesmi

Slika 7: Pesmi otrok

Refleksija učencev

- Všeč mi je bilo, ko sem z Mašo ustvarjala na šolskem dvorišču. Ni pa mi bilo všeč, ko mi je Tina ukazovala.
- Ustvarjanje v gozdu mi je bilo najbolj všeč. Všeč mi je bilo, ker smo delali zunaj. Jaz bi rada še večkrat tako delala.
- Meni je bilo najbolj všeč, ko smo delali v gozdu. Tudi, da smo delali skupaj. Pa ko smo pisali pesmi in smo lahko izbrali drevo.
- Zanimivo je bilo, ko smo pesmi brali drug drugemu in potem še drevesom. Ustvarjanje v gozdu je bilo tudi zelo zanimivo. Lahko smo popravljali, pa se ni videlo.
- Lepo je bilo, ko smo ustvarjali pri lovskem domu, v gozdu. Lahko smo si zbrali, s kom bomo delali. Lahko smo naredili zelo veliko.
- Všeč mi je bilo, ko smo to, kar smo delali v gozdu, narisali. Ko smo drevesu brali pesmico.
- Fino je bilo, ker smo lahko delali z naravnimi materiali in nato fotografirali. Pa ko smo zunaj pisali in brali pesmi.
- Všeč mi je bilo, ker smo delali skupaj s prijatelji in smo bili v naravi. Ni mi bilo všeč, ko smo pisali pesem.
- Všeč mi je bilo, ker smo ustvarjali v gozdu z naravnimi materiali. Ker nismo dali ničesar v koš in smo si lahko zbrali, ali želimo delati sami, v paru ali v skupini.

Refleksija učitelja

Že sama sprememba učnega okolja je bila za učence velika motivacija. Tudi nadaljnje dejavnosti, pri katerih so učenci lahko izbirali, kaj in na kakšen način bodo počeli, so jih pritegnile. Ustvarjanje v naravnem okolju je učencem odprlo prostor; povečalo format in dalo nešteto različnih možnosti. Predvsem bi poudarili prostorsko odprtost, ki so jo v svojih refleksijah navajali tudi učenci. Učenci so pridobili številne izkušnje na področju ustvarjanja, sodelovanja, skrbi za okolje. Vse te prednosti so tudi sami zaznali. Delo je potekalo po eni strani zelo umirjeno, po drugi pa zelo aktivno in dinamično. Otroci so bili veliko bolj sproščeni, iskali so nove izzive in rešitve. Narava je bila res navdih za ustvarjanje.

Če bi se ponovno lotili ustvarjanja na tak ali podoben način in bi bili bolj časovno omejeni, bi lahko izpustili del, ko so učenci izdelek iz naravnega okolja prenesli z navideznim fotoaparatom na list papirja. To je bila zanje neka nova izkušnja, ki so jo z veseljem izpeljali. Morda bi bilo ta del smiselno izpustiti, če tega ne bi naredili v istem dnevu, ko so imeli učenci svoj izdelek še v dobrem spominu.

Za vsako ustvarjanje v naravi si je treba vzeti toliko časa, kot ga otroci potrebujejo. Če pouk organiziramo na opisan način, otroci bolje razvijejo ustvarjalnost in z veseljem sodelujejo. Otroci imajo naravo radi in prav je, da jim omogočimo čim več smiselnega stika z njo in ustvarjanja ter učenja.

Viri in literatura

Novak N., Dolgan K., Vršič V., Podborknik K., Bojc J., Pihler N. (2022): *Pouk na prostem: priročnik za učiteljice in učitelje na razredni stopnji*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Učni načrt. Program osnovna šola. (2011) Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo.